

Діана САМОЙЛЕНКО,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 3 рік навчання,
освітня програма «Маркетинг»,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна
ORCID 0009-0009-1535-0584
samojlenkodiana461@gmail.com

Тетяна СМІРНОВА,
ст. викладач кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна
ORCID 0000-0002-3457-3144
t.smirnova@ukr.net

ВІЙНА ТА БІЗНЕС: СТРАТЕГІЇ ВИЖИВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Ключові слова: бізнес, українські підприємці, стратегія, підприємництво.

Анотація. Повномасштабне вторгнення – це надскладні часи для ведення бізнесу. Війна змусила українських підприємців переглянути свої стратегії ведення бізнесу, формат роботи. Хтось не зміг впоратися із викликами війни, як, наприклад, втрата традиційних ринків збуту, нестача кадрів і т. п., й тому був змушений закрити власну справу. Однак більшість підприємців змогли адаптуватися до воєнних реалій та продовжують працювати, використовуючи нові для себе стратегії як ось диверсифікація, глобалізація, цифровізація.

Diana SAMOILENKO,
Student,
Oles Honchar Dnipro National University, Ukraine
Tetyiana SMIRNOVA,
Senior lecture,
Oles Honchar Dnipro National University, Ukraine

WAR AND BUSINESS: STRATEGIES FOR SURVIVAL AND DEVELOPMENT

Keywords: business, Ukrainian entrepreneurs, strategy, enterprise.

Abstract: A full-scale invasion is a very difficult time to do business. The war has forced Ukrainian entrepreneurs to reconsider their business strategies and work format. Some were unable to cope with the challenges of the war, such as the loss of traditional markets, lack of

staff, etc., and were forced to close their businesses. However, most entrepreneurs were able to adapt to the war realities and continue to work using new strategies such as diversification, globalization, and digitalization.

Вже більше як півтора року триває повномасштабне вторгнення в Україні. Це найскладніші часи, яке переживає не тільки українське населення, але й бізнес. Ведення власної справи в воєнний час – це ще те випробування, однак у супереч випробуванням, що приносить війна, українські підприємці змогли віднайти в собі сили та поступово адаптувалися до нових реалій і продовжують масштабуватися, розвиватися на тих територіях, де це є можливим [1].

Війна, розпочата росією проти України, стала величезним викликом для економіки країни та змусила підприємців передивитися формат роботи [1]. Згідно з даними опитування Європейської Бізнес Асоціації все більше малого та середнього бізнесу відновлюють свою діяльність. Так станом на серпень 2023 року підприємств, що працюють в повному обсязі становить 52%, в обмеженому режимі працюють – 41% бізнесу, і тільки 7% взагалі припинили свою діяльність [2]. Це пов'язано з тим, що різні компанії мають різні можливості та різну кількість ресурсів, і відповідно хтось може пережити цю кризу, а в когось не має цієї достатньої кількості ресурсів й тому вимушений закрити власну справу.

Внаслідок повномасштабного вторгнення перед українським бізнес-сектором постали ряд викликів: знищення логістичних шляхів; нестача кваліфікованих кадрів через міграцію українського населення та мобілізаційні заходи; втрата доступу до складів та виробництва у зв'язку із окупацією територій; [3] втрата традиційних ринків збуту; ракетні удари по енергетичній інфраструктурі, що призводило до постійних та тривалих відключень світла; збільшення витрат; неможливість прогнозувати та розробляти довгострокові стратегії через високий рівень невизначеності [4]. Війна також вплинула на попит і платоспроможність споживачів, адже частина українців була вимушена виїхати за кордон, відбулися зміни в споживчих потребах [3].

Щоб бізнес залишався на плаву, власники були вимушені внести певні корективи у свої бізнес-стратегії. За даними опитування Kyivstar Business Hub, відсоток компаній, що не змінили стратегію у 2023 році становить 25%, інші компанії додали нові напрями до своєї діяльності – 24%. Також 14% підприємств планують вихід на нові ринки, інші 14% – поступово адаптують стратегію, і тільки 18% – ще не визначилися. Загалом можна сказати, що бізнес продовжує пристосовуватися до ринкових умов та шукає нові рішення, щоб підтримувати свою діяльність [5].

Головне завдання бізнесу – продовжувати діяльність усупереч війні, бо економіка має працювати. Найпоширеніші бізнес-стратегії, застосовані українськими підприємства за час воєнних дій:

1. Диверсифікація бізнесу. Війна змушує рухатись вперед та шукати нові рішення, які даватимуть дохід підприємству, забезпечуватимуть стійкість у важких умовах. Таким чином більшість компаній додали нові продукти чи послуги до свого асортименту, а також розширили свою присутність на ринку, вийшовши на міжнародні ринки Азії, Польщі, Узбекистану, Киргизстану [5].

2. Адаптація до потреб ринку. Підприємці доволі швидко відреагували на нові потреби воєнного часу та перепрофілювали своє виробництво на забезпечення потреб армії. Прикладом є компанії легкої промисловості, які від початку повномасштабного вторгнення почали відшивати одяг та взуття військового призначення. Такі дії направлені на страхування бізнесу від втрат у доволі нестабільні часи [6].

3. Глобалізація. Економічна глобалізація дозволила більшості українським компаніям залишитися на плаву завдяки роботі із закордонними партнерами та експорту товару. Українські підприємці вже сьогодні створюють та розвивають власну справу, яка працює не тільки на внутрішньому ринку, а й інтегрується за кордоном [6].

4. Цифровізація. Діджитал-технології сприяють розвитку бізнесу. Вони відкривають можливість перед власником знизити ризики. Наприклад, не потрібно відкривати додаткові точки офлайн-магазину, ризикуючи людьми та локацією. Вам варто лише продемонструвати свій асортимент на Інтернет-платформах [6].

Отже, хоч українські підприємці й знаходяться у надзвичайно складних умовах через триваючу війну та кожного дня долають виклики, які вона приносить. Однак, навіть, у ці важкі часи бізнес тримає стрій та продовжує працювати, інтегруючи нові стратегії, розвиваючись на міжнародному ринку, пристосовуючись до змін споживчих потреб.

Список використаних джерел

1. Бізнес під час війни. *СНМ Software*. URL: <https://chm-s.com/blog/biznes-pid-chas-vijni> (дата звернення: 25.09.2023).
2. МСБ відновлюють роботу та нараощують фінансові резерви. *European Business Association*. URL: <https://eba.com.ua/msb-vidnovlyuyut-robotu-ta-naroshhuyut-finansovi-rezervy/> (дата звернення: 25.09.2023).

3. Як український бізнес виживає в умовах війни?. *Visit Ukraine*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1810/yak-ukrainskii-biznes-vizivaje-v-umovax-viini> (дата звернення: 25.09.2023).
4. Вплив війни на українські підприємства: 57% бізнесів стабілізували діяльність. *EU NEIGHBOURSEAST*. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/vplyv-vijny-na-ukrayinski-pidpryyemstva-57-biznesiv-stabilizuvaty-diyalnist/> (дата звернення: 25.09.2023).
5. Дослідження від Київстар бізнес: підсумки стану українського бізнесу за 2022 та плани на 2023 | Київстар Business Hub. *Kyivstar Business Hub*. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/doslidzhennya-vid-kyivstar-biznes-pidsumky-stanu-ukrayinskogo-biznesu-za-2022-ta-plany-na-2023-chastyna-1/> (дата звернення: 25.09.2023).
6. Андрухів В. Як український бізнес готується до відновлення після війни. *Mind.ua*. URL: <https://mind.ua/openmind/20255407-yak-ukrayinskij-biznes-gotuetsya-do-vidnovlennya-pislya-vijni> (дата звернення: 25.09.2023).